B-4

TÜRK DÜNYASI ARAŞTIRMALARI

ISSN 1304-0464

KASIM - ARALIK 2008

TÜRK DÜNYASI ARAŞTIRMALARI VAKFI

177

TÜRK DÜNYASI ARAŞTIRMALARI

ISSN: 0255-0644

2008 / 177
KASIM - ARALIK

İstanbul 2008

Türk Dünyası Araştırmaları Dergisi
ISSN: 0255-0644

Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı
Sahibi
Prof. Dr. Turan YAZGAN

Yazı İşleri Müdürü
Saadet Pınar YILDIRIM

Yayın Kurulu
• Prof. Dr. Salih AYNURAL (Gebze Yüksek Teknoloji Enstitüsü)
• Prof. Dr. Gülçin ÇANDARLIOĞLU (Mimar Sinan Üniversitesi)
• Prof. Dr. Mustafa ERKAL (İstanbul Üniversitesi)
• Prof. Dr. Necdet ÖZTÜRK (Marmara Üniversitesi)
• Prof. Dr. Dr. Arslan TERZİOĞLU (İstanbul Üniversitesi)
• Prof. Dr. Turan YAZGAN (İstanbul Üniversitesi)

Yayına Hazırlayanlar / Editörler
Dr. İlyas TOPSAKAL - Metin KÖSE

Dizgi: Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı Yuluğ Tekin Dizgi Merkezi
İç Tasarım: Gökhan KAYA

Türk Dünyası Araştırmaları Dergisi, Hakemli, Uluslararası, Süreli İki Aylık İlmî Dergidir.

İletişim Adresi
Kemalpaşa Mah. Bukalıdede Sok. No: 4 Saraçhane İstanbul / TÜRKİYE
Tel: (0212) 511 10 06 pbx / Belgegeçer: (0212) 520 53 63
İnternet adresi: www.turan.org / e-posta: tdav@turan.org - dizgi@turan.org
Posta Çeki Hesabı: 141720 / Vakıfbank Beyazıt Şubesi: 2002502

Baskı
Özrenk Matbaa : Davutpaşa Mah. İpek İş Hanı No: 6/18 Topkapı - İSTANBUL
Tel: (0212) 565 41 97

Ebsco Publishing
Türk Dünyası Araştırmaları Dergisi, Ebsco Publishing tarafından taranmakta ve makalelerin özetleri indeks servisinde yer almaktadır.

Adedi	1 Yıllık Yurt Dışı Abonelik	1 Yıllık Yurt İçi Abonelik
15 YTL	85 $ veya 65 Euro karşılığı Türk Lirası	90 YTL

Yayın Hakem Kurulu

• Prof. Dr. Sacid ADALI • Prof. Dr. Yusuf ALPER
• Prof. Dr. İsengül BOLJUROVA • Prof. Dr. Viktor BUTANAYEV
• Prof. Dr. Lütfi ÇAKMAKÇI • Prof. Dr. Svetlana ÇERVONOJE
• Prof. Dr. Tınçtıbek ÇORATİGİN • Prof. Dr. Ayşegül DEMİRHAN
• Prof. Dr. Gafitullina DİLARA • Prof. Dr. İ. Hakkı DÜĞER
• Prof. Dr. Süleyman ELİYARLI • Prof. Dr. Feridun EMECEN
• Prof. Dr. Birol EMİL • Prof. Dr. İnci ENGİNÜN
• Prof. Dr. Ahmet Bican ERCİLASUN • Prof. Dr. Vasili GAYFULİN
• Prof. Dr. Reşat GENÇ • Prof. Dr. Abdülcebbar GÖKLENOV
• Prof. Dr. Harun GÜNGÖR • Prof. Dr. Eyüp İSPİR
• Prof. Dr. Günay KARAAĞAÇ • Prof. Dr. Şaban KARATAŞ
• Prof. Dr. İbrahim KANYILMAZ • Prof. Dr. Naci KINACIOĞLU
• Prof. Dr. Zekeriya KİTAPÇI • Prof. Dr. Bayram KODAMAN
• Prof. Dr. Lev P. KURAKOV • Prof. Dr. Zeki KUŞOĞLU
• Prof. Dr. Abdurrahman KÜÇÜK • Prof. Dr. Emine Gürsoy NASKALİ
• Prof. Dr. Roza NESEPOVA • Prof. Dr. Mustafa ÖNER
• Prof. Dr. Emin ÖZBAŞ • Prof. Dr. Türker ÖZDOĞAN
• Prof. Dr. Metin ÖZKUL • Prof. Dr. Gültekin RODOPLU
• Prof. Dr. Sabri SÜMER • Prof. Dr. Muratgeldi SÖVEGOV
• Prof. Dr. İlhan ŞAHİN • Prof. Dr. Almas ŞAYHULOV
• Prof. Dr. Ahmet TAŞAĞIL • Prof. Dr. Musa TAŞDELEN
• Prof. Dr. Ramazan TAŞDURMAZ • Prof. Dr. İbrahim TATARLI
• Prof. Dr. İsmail TATLIOĞLU • Prof. Dr. Mümtaz Turgut TOPBAŞ
• Prof. Dr. Valentina TUGUJEKOVA • Prof. Dr. Selçuk ÜNLÜ
• Prof. Dr. Bahtiyar VAHAPZADE • Prof. Dr. Stefan VARBAN
• Prof. Dr. İsmail YAKIT • Doç. Dr. Ergünöz AKÇURA
• Doç. Dr. Veysel BOZKURT • Doç. Dr. A. Vecdi CAN • Doç. Dr. Mehmet YÜCE

Danışmanlar Kurulu

• Prof. Dr. Oktay ASLANAPA (İstanbul Üniversitesi)
• Prof. Dr. Nevzat ATLIĞ (İstanbul Teknik Üniversitesi)
• Prof. Dr. Bayhan ÇUBUKÇU (İstanbul Üniversitesi)
• Sabiha TANSUĞ (Araştırmacı-Yazar / Etnolog)
• Prof. Dr. Orhan TÜRKDOĞAN (Erzurum Atatürk Üniversitesi)

TÜRK DÜNYASI ARAŞTIRMALARI'NA GÖNDERİLECEK YAZILARDA UYULMASI GEREKEN KURALLAR

1. ***Türk Dünyası Araştırmaları***'na gönderilen yazılar yazı kurulundan ve hakem heyetinden geçtikten sonra yayınlanmak üzere sıraya konulur. Prensip olarak ***"Türk Dünyası Araştırmaları"*** ve ***"Türk Dünyası Tarih Kültür"*** dergilerinde çıkan ilgili yazıları ve ***Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı***'nca yayınlanan kitapları kaynak olarak gösteren yazılara öncelik verilmektedir.

2. Yayın Kurulumuzca, ***"Türk Dünyası Araştırmaları"*** ve ***"Türk Dünyası Tarih Kültür"*** dergilerinde yayınlanacak araştırmalarda: Orta Asya: *Türkistan;* Maveraü'n-Nehir: *Aşağı Türkistan;* Amu-Derya: *Seyhun;* Sir-Derya: *Ceyhun;* genel manada Orta Asya yerine Uluğ Türkistan, Türki Cumhuriyetler yerine *Türk Cumhuriyetleri* gibi milli terimlerimizin kullanılması uygun görülmüştür. Yazarlar, yayın kurulumuz tarafından yayınlanacak yazılarda, bu terimlerin otomatik olarak değiştirilebileceğini kabul etmiş sayılırlar.

3. ***Türk Dünyası Araştırmaları***'nda yayımlanmayan yazılar, istek hâlinde iâde edilebilir.

4. ***Türk Dünyası Araştırmaları***'nın dili Türkiye Türkçesi'dir. Gerekli görüldüğü takdirde Türk lehçelerinde de yazı kabul edilir.

5. Yazıların bilimsel sorumluluğu yazarlarına âittir.

6. Yazılarda, yazarlar istedikleri transkripsiyon sistemini kullanabilirler. Ancak dizgi imkânlarını da göz önünde bulundurarak, mümkün olduğunca Türkiye'de yaygın olarak kullanılan transkripsiyon sisteminin kullanılması tavsiye edilir.

7. Yazılarda kullanılacak şekil, resim vb. malzemenin temiz baskılarının, mümkünse dialarının gönderilmesi tavsiye olunur.

8. Yazılar bilgisayarla dizilmeli, disket ve kağıt çıktısı (2 nüsha olarak) birlikte gönderilmelidir. Yazımda M.S. Word programı kullanılmalı. Yazı başlıkları 18 punto (bold); yazar isimleri 14 punto (bold); metin 10 punto (normal); dipnotlar 8 punto (normal) Times New Roman Türk fontu ile dizilmelidir.

9. Özetler 125 kelimeyi aşmayacak şekilde hazırlanmalıdır. Özetin Türkçe ve İngilizcesi, yazının başlığının İngilizcesi, Türkçe ve İngilizce anahtar kelimeleri gereklidir.

10. Yazarlar mektup adreslerini ve varsa elektronik posta adreslerini de bildirmelidir.

11. Yazısı yayımlanan yazara yayım tarihinden itibaren bir ay içinde 3 (üç) adet dergi gönderilir ve bir yıl süreyle bir defaya mahsus olmak üzere ücretsiz abone kaydedilir.

12. Makalelerde dipnotlar 30 yıllık geleneğimiz olan sayfa altı dipnot tekniğine göre olmalıdır.

ISSN: 0255-0644

«TÜRK DÜNYASI ARAŞTIRMALARI»
Bakanlar Kurulu'nun 20.7.1980 tarih ve 8/1307 sayılı kararıyla
kamu yararına hizmet veren vakıf olarak kabul edilerek
vergi muafiyeti tanınmış olan
«TÜRK DÜNYASI ARAŞTIRMALARI VAKFI»nın
yayın organıdır.

İÇİNDEKİLER

ARŞİV BELGELERİ IŞIĞINDA TÜRKLERDE HEKİM GÖREVLERİNE AİT GELİŞMELERE GENEL BİR BAKIŞ

Prof. Dr. Ayşegül Demirhan ERDEMİR 7

TÜRK YAZI DEVRİMİNİN 80. YILDÖNÜMÜ MÜNASEBETİYLE TÜRK YAZI DEVRİMİNİN BULGARİSTAN TÜRKLERİNE YANSIMASI

Prof. Dr. Hüseyin MEMİŞOĞLU 37

İBNÜLEMİN MAHMUD KEMAL İNAL VE DEVRİNDEKİ TARİHÇİLERLE TARİHİ HAKİKATLER VE OLAYLAR KARŞISINDA DOĞRU TAVIR ALMA KONUSUNDA MÜNAKAŞALARI

Dr. Nurettin GEMİCİ 65

AFGANİSTAN'IN YENİLEŞME ÇABASINDA ATATÜRK'ÜN DÜŞÜNCELERİNİN ROLÜ

Yrd. Doç. Dr. Mehmet KÖÇER 81

SULTAN VELED'İN MEVLEVÎLİĞİ TEŞKİLÂTLANDIRMA VE YAYMA ÇABALARI

Yrd. Doç. Dr. İsmail ÇİFTCİOĞLU 93

ERMENİSTAN CUMHURİYETİ'NDE OKUTULAN 10. SINIF TARİH DERS KİTABINDA TÜRKLER ALEYHİNE İFADELER VE SÖZDE ERMENİ SOYKIRIMI

Dr. Salih YILMAZ 111

FRANSIZ İHTİLALİ VE ETKİLERİ

Serdar ERKAN 131

ORTAÇAĞLARDAN XVI. YÜZYIL SONLARINA TEKSTİL BOYACILIĞINDA İDARİ YAPILANMA VE ÜRETİM STANDARTLARI

Yrd. Doç. Dr. Ümit KOÇ **161**

KIRGIZ TÜRKÇESİNDE KİŞİNİN KARAKTERİNİ BİLDİREN DEYİMLER ÜZERİNE

Doç. Aşırali MAMİYEV - Yrd. Doç. Dr. İsmail ULUTAŞ **187**

24 NİSAN 2004'TE YAPILAN ANNAN PLANI OYLAMA SONUÇLARININ KUZEY KIBRIS TÜRK CUMHURİYETİ VE RUM BASININA YANSIMALARI

Dr. Hakan UZUN **195**

TÜRK OCAKLARI VE 1928 ARAP ALFABESİNDEN LATİN ALFABESİNE GEÇİŞ

Mehmet UZUN (BABOĞLU) **215**

24 NİSAN 2004'TE YAPILAN ANNAN PLANI OYLAMA SONUÇLARININ KUZEY KIBRIS TÜRK CUMHURİYETİ VE RUM BASININA YANSIMALARI

Dr. Hakan UZUN*

Kıbrıs Sorunu, Türk dış politikasında uzun zamandan beri önemli bir yer edinmiş, diğer devletlerle olan hemen tüm ilişkilerinde sürekli olarak karşısına çıkarılmıştır. Türkiye'ye karşı bir koz olarak kullanılmaya çalışılan ve Türk iç politikası üzerinde de zaman zaman etkileri görülen Kıbrıs Sorunu'nu çözüme kavuşturmak için Türkiye yıllardır büyük bir özveri ve çaba içinde olmuştur. Bu sorun, 24 Nisan 2004'te Annan Planı'nın her iki kesimde de eş zamanlı olarak oylamaya sunulmasının ortaya çıkardığı sonuçlar ve Rum kesiminin tek yanlı olarak Avrupa Birliği'ne alınması ile yeni bir sürece girmiştir. Bu araştırmayla oylama sonuçlarının her iki kesimin basını tarafından nasıl değerlendirildiğini ortaya koymak ve buradan birtakım sonuçlara ulaşmak hedeflenmiştir.

Anahtar kelimeler: *Kıbrıs, Oylama, Referandum, Annan Planı.*

The Effects Of Annan Plan's Voting Outcomes, Which Have Been Done On The 24 Th Of April 2004, To The Presses Of Turkish Republic Of Northern Cyprus And Greek Republic Of Southern Cyprus

The problem of Cyprus has been a major topic in Turkish foregin policy for a very long time, and Turkey has had to face with this problem constantly in all her relations with the other countries. For years, Turkey has devoted herself to solve the problem of Cyprus which has been being

* Ahi Evran Üniversitesi Eğitim Fakültesi Öğretim Üyesi - Kırşehir; e-mail: huzun@gazi.edu.tr

used as a trump card against herself and which has effects on her internal affairs in intervals. This problem has passed to a new period by means of unileteral acceptance of Greek Cypriot to Eurpean Union and of the outcomes that Annan Plan having been voted simultaneously on both sides on the 24th of April 2004 has caused. In this research, it has been aimed to present how both sides' presses have interpreted the outcomes of voting and to reach several conclusions under the light of these findings.

Key words: *Cyprus, Voting, Plebiscite, Annan Plan's.*

Giriş

Kıbrıs Sorunu, uzun süredir Türk dış politikasında önemli bir yer edinmiş ve sadece adada yaşayan Türkler ve Rumlar arasındaki bir sorun olarak kalmamış, Türkiye ve Yunanistan arasındaki ilişkilerde de belirleyici olmuştur. Hatta stratejik önemi nedeniyle, zamanla uluslararası bir sorun haline de gelmiş ve yoğun çıkar çatışmalarına sahne olmuştur. Kıbrıs sorununa doğrudan taraf olan devletlerin dışında; BM, AB, İngiltere, ABD, Rusya Federasyonu, Çin vb. ülke ve kurumlarda çoğu defa bu sürecin içinde yer almışlardır. Ayrıca Kıbrıs, Türkiye'nin dış politikasında dönem dönem yaşanan değişimlere kaynaklık yapmış, özellikle ABD ile olan ilişkilerinde yaşanan iniş ve çıkışların nedeni olmuştur. İç politika üzerinde de etkisi olan Kıbrıs, Türk kamuoyunun her zaman ilgisini çekmiş; Türk insanının bu sorun nedeniyle dış politikaya olan ilgisi artmıştır.

Kıbrıs Tarihine Genel Bir Bakış

Osmanlı Devleti, Kıbrıs'ı, 1571 yılında Venediklilerden almıştır. Ada, 1878'e kadar Osmanlı Devleti'nin egemenliğinde kalmıştır. 1878'de Ruslar karşısında İngilizlerin desteğini sağlayabilmek amacıyla İngilizlerin geçici yönetimine bırakılan Kıbrıs, I. Dünya Savaşı sonrasında Lozan Antlaşması (mad. 20) ile tümüyle İngilizlerin kontrolüne girmiştir[1]. İngiliz yönetimi süresince, Kıbrıs'ta birlikte yaşayan Türkler ve Rumlar aralarında ortak bir kimlik oluşturmaya çalışmamış, bağımsız bir Kıbrıs Devleti kurmak eğilimi göstermemişlerdir. Hatta Rumların başından beri izledikleri siyaset, Kıbrıs'ı Yunanistan'a bağlamak anlamına gelen "Enosis" olmuştur[2].

[1] Şükrü Sina Gürel, *Tarihsel Boyut İçinde Türk-Yunan İlişkileri (1821-1993)*, Ankara, 1993, s. 53; M. Sami Denker, *Kıbrıs Sorunu: Bir Millet ve Devletin Yaşama Hakkı*, İstanbul, 2001, s. 35; Seha L. Meray, *Lozan Barış Konferansı Tutanaklar-Belgeler, Konferansta İmzalanan Senetler*, İkinci Takım C. II, 3. Baskı, İstanbul, 2001, s. 7; Nuri Çevikel, "1570-1571 Türk Fethi İle Kıbrıs'ta Meydana Gelen Toplumsal Değişim Hakkında Bir Tahlil Denemesi", *Türk Dünyası Araştırmaları Dergisi*, Sayı 111, Aralık 1997, s. 137; Nuri Çevikel, "On Altıncı Yüzyılda Osmanlı Devleti, Akdeniz Dünyası ve Kıbrıs'ın Fethi", *Türk Dünyası Araştırmaları Dergisi*, Sayı 168, Haziran 2007, s. 172-173.

[2] Gürel, *a.g.e.*, s. 53; Oral Sander, *Türkiye'nin Dış Politikası*, Der. Melek Fırat, 2. Baskı, Ankara, 2000, s. 168-169; H. Fikret Alasya, "Niçin Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti", *Türk Dünyası Araştır-*

Kıbrıs bir sorun olarak Yunanistan tarafından ilk defa 1950'lerde uluslararası alana taşınmış ve o zamana kadar Kıbrıs'la siyasal açıdan ilgilenmeyen Türkiye, bu olayın taraflarından biri olmuştur. İlk zamanlarda İngiltere ve Yunanistan'la olan ilişkilerini bozmaktan çekindiği için ortaya net bir politika koyamayan Türkiye, sonradan Yunanistan'ın umduğunun aksine, konuya kendisinin ve Kıbrıs Türk halkının çıkarları açısından yaklaşmaya başlamıştır. Türkiye'nin bu tutumunda, Türk kamuoyunun ve Türkiye'yi soruna taraf yaparak, Kıbrıs'taki varlığını yasallaştırmak gereksinimi duyan İngiliz politikasının önemli bir etkisi olmuştur. Türkiye 1955 yılında Kıbrıs konusunda radikal bir politika değişikliğine giderek, önce *"İngiliz egemenliği sona erecekse adanın eski sahibi Türkiye'ye geri verilmesi"* tezini, 1958'de de TBMM tarafından da onaylanan *"taksim"* tezini resmi bir politika olarak benimsemiştir[3].

1954 yılında BM'ye başvurarak Kıbrıs Sorunu'nu uluslararası alana taşımış olan, ancak BM'den beklediği desteği alamayan Yunanistan, bunun üzerine silahlı bir mücadeleye girişmek amacıyla 1955'te EOKA örgütünü kurmuştur. Bu örgüt hem adadaki İngiliz gücüne, hem de Kıbrıslı Türklere yönelik birçok şiddet eyleminde bulunmuştur. Kendilerini savunmak amacıyla örgütlenen Türklerde, 1958'de Türk Mukavemet Teşkilatını (TMT) kurmuşlardır. Rumlar ve Türkler arasındaki silahlı mücadelenin artması ve bu durumun NATO üyesi Türkiye ve Yunanistan arasındaki ilişkilere yansıması, Batılı Devletleri huzursuz etmiş; iki devleti bağımsız bir Kıbrıs Cumhuriyeti'nin kurulması konusunda ikna etmişlerdir[4].

Kıbrıs Cumhuriyeti, 16 Ağustos 1960'ta iki halkın kurucu egemenliğine dayanan ve yönetiminde iki toplumun söz sahibi olduğu bir yapıyla kurulmuştur. Kıbrıs Cumhuriyeti kurulduktan kısa bir süre sonra, 30 Kasım 1963'te Cumhurbaşkanı Makarios, 13 maddelik bir anayasa değişikliği istemiştir. Değiştirilmek istenen maddeler ise genelde Türk toplumunun eşitliğini sağlayan maddeler olmuştur. Ancak Türkiye, bu durumu Kıbrıs'ta yaşayan Türkleri azınlık konumuna düşüreceği gerekçesi ile kabul etmemiştir. Bu teklifin geri çevrilmesi 1963'te Kıbrıs Türk toplumuna yönelik, tarihte Kanlı Noel olarak anılan Rum saldırılarının başlamasına neden olmuştur[5].

---

maları Dergisi, Sayı 33, Aralık 1984, s. 78; Zafer Çakmak, "Türk-Yunan Savaşları Sırasında Kıbrıs Rumlarının Tutumu", *Türk Dünyası Araştırmaları Dergisi*, Sayı 173, Nisan 2008, s. 141-143.

[3] Gürel, *a.g.e.*, s. 55; Melek M. Fırat, "Kıbrıs Sorununun Türk Dış Politikalarına Etkileri (1955-1997)", *Çağdaş Türk Diplomasisi: 200 Yıllık Süreç Ankara Türk Tarih Kurumu 15-17 Ekim 1997 Sempozyumuna Sunulan Bildiriler*, Ankara, 1999, s. 555; *Olaylarla Türk Dış Politikası (1919-1965)*, İkinci Baskı, Ankara, 1969, s. 362; Süha Bölükbaşı, "Kıbrıs Uyuşmazlığı ve Birleşmiş Milletler: 1954-1996 Arası Barışçı Çözümsüzlük", *Türk Dış Politikasının Analizi*, Der. Faruk Sönmezoğlu, 2. Basım, İstanbul, 2001, s. 283-285.

[4] Gürel, *a.g.e.*, s. 55-56; Fırat, *a.g.m.*, s. 556-557; *Olaylarla...*, s. 399-400; Bayram Kodaman "Kıbrıs Meselesi ve Annan Planı", *Türk Yurdu*, C. 23, Sayı 187, s. 20; Alasya, *a.g.m.*, s. 80.

[5] H. Fikret Alasya, *Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Tarihi*, Ankara, 1987, s. 31-32; Alasya, *a.g.m.*, s. 83-84.

Oluşan bu gerginlik ve çatışmalar üzerine Türk askeri ihtar uçuşları yapmıştır. Bu arada adada bulunan İngiliz askerleri olaya müdahale ederek, Yeşil Hat denilen bir tampon bölge oluşturmuşlardır. Ancak adadaki karışıklık daha da artarak devam etmiş, bunun üzerine Kıbrıs'a BM askeri gücü yerleştirilmiştir. Olayları bastırma da bu güçte yetersiz kalınca Türkiye, gerektiği zaman Kıbrıs'a müdahale edeceğini ABD ve İngiltere'ye bir nota ile duyurmuştur[6].

Türkiye'nin adaya müdahale ettiği 1974 yılına kadar geçen sürede, adada ilk önce 1967'de "Geçici Türk Yönetimi" ilan edilmiş; bir süre sonra geçici ifadesi kaldırılarak "Kıbrıs Türk Yönetimine" dönüştürülmüştür. Bu arada 15 Temmuz 1974'te Kıbrıs'ı, Yunanistan'a bağlamak amacıyla, adada Yunanistan tarafından desteklenen bir darbe ile Makarios'un yerine Nikos Sampson getirilmiş ve Kıbrıs Elen Cumhuriyeti kurulmuştur. Fiilen adanın Yunanistan'a ilhakı anlamına gelen bu son olay karşısında Türkiye adaya müdahale etmiş ve Kıbrıs Barış Harekâtı'nı düzenlemiştir. Kıbrıs'a bu ilk harekâttan sonra 24 Temmuz 1974'te Cenevre'de bir konferans düzenlenmiştir. Bu konferans, Türkiye açısından başarı ile sonuçlanmasına karşın; Cenevre'de yapılan ikinci konferans ise Yunanlıların ve Rumların konferansı oyalamaya çalışmaları ve Kıbrıs'ta Türklere karşı yapılan saldırılarına devam etmeleri nedeniyle Türkiye'nin konferansı terk etmesi ile sonuçlanmış ve Kıbrıs'a ikinci bir harekât düzenlenmiştir. Ancak İkinci Kıbrıs Harekâtı, Dünya kamuoyunda Türkiye'nin aleyhine bir havanın doğmasına neden olmuş, olay bir işgal olarak değerlendirilmiştir[7].

Bundan sonra Kıbrıs Sorunu'yla ilgili olarak sayısız görüşmeler yapılmış, ancak bu görüşmelerin hiç birinden olumlu bir sonuç alınamamıştır. 1983 yılına gelindiğinde ise Kıbrıs'ta Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti ilan edilmiş ve Rauf Denktaş Cumhurbaşkanı olmuştur[8]. Sonrasında Kıbrıslı Rumların AB'ye adaylık başvurusunun kabul edilmesi ve üyelik sürecinin başlamasıyla birlikte Kıbrıs Sorunu, AB'nin de içinde bulunduğu yeni bir döneme girmiştir. Bu arada, Türkiye'de AB'ye karşı geliştirdiği politikasında Kıbrıs'ı bir koz olarak kullanmaya başlamıştır. Türkiye'nin AB sürecinde önemli basamaklardan biri olan Helsinki Zirvesi, Kıbrıs Sorunu açısından adeta bir dönüm noktası olmuştur. Bu zirvede Türkiye'nin AB'ye tam üyelik için adaylığı resmen kabul edilmiş; ancak bu durum Kıbrıs ile ilişkilendirilmiştir. Kıbrıs Sorunu'nun çözümü için 11 Kasım 2002'de BM Genel Sekreteri Kofi Annan

[6] Gürel, *a.g.e.*, s. 56-62; Fırat, *a.g.m.*, s. 557-559; Rifat Uçarol, *Siyasi Tarih*, 3. Baskı, İstanbul, 1985, s. 613-615.

[7] Gürel, *a.g.e.*, s. 62-65; Fırat, *a.g.m.*, s. 559-560; Alasya, *a.g.e.*, 41-74; İhsan Gürkan, "1974 Kıbrıs Barış Harekatı'nda Siyasal İradenin Oluşumu ve Askeri Uygulama", *Türk Dış Politikasının Analizi*, Der. Faruk Sönmezoğlu, 2. Basım, İstanbul, 2001, s. 271-279; Alasya, *a.g.m.*, s. 87-90.

[8] Alasya, *a.g.e.*, 78-80; Fahir Armaoğlu, *20. Yüzyıl Siyasi Tarihi (1980-1990)*, C. II, Ankara, 1991, s. 279; Alasya, *a.g.m.*, s. 91-93.

"Annan Planı" olarak anılan bir plan sunmuştur. Dönemin Cumhurbaşkanı Rauf Denktaş, Annan Planı sunulduğunda müzakereye eski Rum yönetimi lideri Glafkos Klerides ile başlamış, Rum tarafında yapılan seçimde Klerides'in yerine Tasos Papadopulos gelince, görüşmeye Papadopulos ile devam etmiştir. New York'ta 10-13 Şubat 2004'te yapılan görüşmelerde varılan mutabakatta, Annan Planı üzerindeki yeni tur ve takvimlenmiş görüşmelerin 19 Şubat'ta Lefkoşa'da başlaması kararlaştırılmış, ayrıca, tarafların anlaşamaması halinde plana son şeklini Annan'ın vermesi kabul edilmiştir. Lefkoşa'da 19 Şubat'ta başlayan ve 22 Mart'a kadar devam eden görüşmelerde taraflar 15 kez yüz yüze görüşmüştür. Kıbrıs Türk heyetine, 14 Aralık 2003 genel seçimlerinin ardından oluşan Cumhuriyetçi Türk Partisi-Demokrat Parti hükümeti de etkin bir şekilde katılmıştır. Müzakere heyetinde iki yıl önce Başbakanlık makamında oturan Mehmet Ali Talat ile Başbakan Yardımcısı Dışişleri Bakanı Serdar Denktaş da yer almıştır. Lefkoşa'daki görüşmelerin sonunda, New York'ta varılan mutabakat gereği, Mart ayı sonunda, Türkiye, Yunanistan, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti, Güney Kıbrıs ve Birleşmiş Milletler'in de katılımıyla İsviçre'de beşli görüşmeler yapılmış; ancak bir sonuç alınamamıştır.

Bunun üzerine Annan hakemliğini kullanarak, plana son şeklini vermiş ve Kıbrıs çözüm planının, 24 Nisan 2004'te Kıbrıs'ın kuzey ve güneyinde eş zamanlı olarak referanduma sunulması kararlaştırılmıştır. Referandum öncesi yaşanan yoğun propaganda sürecinde, Rum lider Papadopulos ve dönemin Cumhurbaşkanı Rauf Denktaş, plana "hayır" diyeceklerini açıklarken, aynı dönem Başbakanlık makamında bulunan Mehmet Ali Talat ise halkın plana "evet" demesi yönünde propaganda yapmıştır. Talat, bu süreçte Rumların da plana "evet" demesi için, Güney Kıbrıs'ın güçlü partileri AKEL ve Demokratik Seferberlik Partisi (DİSİ) yetkilileri ile görüşmeler yapmak üzere, başbakan sıfatıyla ilk kez Rum tarafına geçmiştir. DİSİ "evet", AKEL "hayır" demiş, AKEL'in tavrı, Rum tarafında referandumun sonucunda belirleyici olmuştur. Yoğun propagandanın yapıldığı ve Kıbrıslı Türklerin "evet" demesi için dünyanın vaatlerde bulunduğu referandum, 24 Nisan 2004'te Kıbrıs'ın iki kesiminde eş zamanlı olarak yapılmıştır. KKTC'de yüzde 84.35, Güney Kıbrıs'ta da yüzde 96.53 katılımın olduğu referandum sonucunda, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nden güçlü "evet", Rum kesiminden de güçlü "hayır" sonucu çıkmıştır. Kıbrıs Türkünün yüzde 64.91'i "evet", yüzde 35.09'u da plana "hayır" demiştir. Güney Kıbrıs'ta ise yüzde 24.17 "evet", yüzde 75.83 "hayır" sonucu çıkmıştır.

Referandumda Rumların "hayır" demesiyle Annan Planı uygulamaya girmemiş, Rumlar 1 Mayıs'ta Avrupa Birliği'ne resmen dahil olmuşlardır[9].

[9] Gonca Oğuz, "Avrupa Birliği'nin Kıbrıs Sorunu", *Türk Dünyası Araştırmaları Dergisi*, Sayı 148, Şubat 2004, s. 215-223; http:// cgi.kktc.net/cgi-bin/scrips/sh.cgi/webhaber; Fırat, *a.g.m.*, s. 561.

Referandum Sonuçlarının KKTC Basınına Yansımaları

Oylama sonrası KKTC basını incelendiğinde, oylamanın ertesi günü yapılan yorumlarda birbirinden farklı birtakım yaklaşımlar olmakla birlikte çıkan sonuca yönelik büyük bir beklenti içine girildiği ve bir iyimserlik havasının hakim olduğu tespit edilmiştir. Oylamadan "evet" oyu çıkmasını bekleyenlerin alınan sonuçtan duydukları sevinci yazılarına yansıttıkları ve bazı yazarların Rumlarla ortak bir ülke kurmanın planı ve heyecanı içinde oldukları da görülmüştür[10]. Aynı paralelde düşünen yazarların KKTC'de oylamaya "evet" denmesinin sağlayacağı katkıya yönelik beklentilerini ise şöyle sıralamak mümkündür:

1. Barış içinde, demokratik, egemenliğin eşit ortağı olunan AB üyesi birleşik bir Kıbrıs'ta yaşamak,

2. Rumların "hayır" demesinden dolayı, onlarla ilgili olarak olumsuz gelişmelerin olacağı ve Rumların bu sonuçlara katlanmak zorunda kalacağı,

3. AB ve özellikle ABD'nin Kıbrıslı Türklere karşı destekleyici bir politika izleyeceği ve Kıbrıslı Türklerin bu davranışından dolayı ödüllendirileceği[11].

Ayrıca neredeyse yazarların tümünün ortak düşüncesi, bundan sonra iç ve dış politikanın hareketlenip yeni bir sürecin başlayacağı, artık hiçbir şeyin eskisi gibi olamayacağı ve radikal dönüşümlerin yaşanacağı şeklinde olmuştur[12]. Tüm bunların dışında oylama da "hayır" oyu verenlere yönelik bir serzenişte de bulunulmuş[13], yazar Nazım Beratlı oylamada verdikleri "evet" yanıtından dolayı Kıbrıslı Türklerin iradelerine saygı gösterilmesini istemiştir. Ayrıca yazar Kıbrıs'ta yaşayan Türklerin *"ayrı, özgün ve özgür"* bir kimliğin sahibi olduğunu belirtmiş, bir başka deyişle Kıbrıslı Türklerin kendi hür iradeleri ile kendi geleceklerini hiçbir unsurun baskısı altında kalmadan kendilerinin tayin etme yetkisine sahip olduğuna vurgu yaparak, Kıbrıslı Türkler *"ne Kıbrıslı Rumların ne de Türkiye'nin tebaası"* değildir demiştir. Türkiye'ye karşı da suçlayıcı bir üslubun kullanıldığı yazıda yazarın, Kıbrıslı Türkleri ayrı görmek gibi bir yaklaşım sergilediği ve bunu da Atatürk'ün "Ne Mutlu Türküm Diyene" sözünden esinlenerek "Ne Mutlu Kıbrıslı Türküm Diyene" diyerek ifade ettiği görülmüştür[14].

Oylamada "hayır" oyu kullanılmasını isteyen yazarların da alınan sonuçtan oldukça memnun ve büyük bir beklenti içinde oldukları tespit edilmiştir.

---

[10] Ahmet Tolgay, "Plan", *Kıbrıs Gazetesi*, 25 Nisan 2004; Nazım Beratlı, "Ne Mutlu Kıbrıslı Türküm Diyene De", *Yeni Düzen*, 25 Nisan 2004.

[11] Beratlı, *a.g.m.*, Tolgay, *a.g.m.*, Hasan Erçakıca, "Yeni Bir Dönem Başlıyor", *Yeni Düzen*, 25 Nisan 2004; Cenk Mutluyakalı, "Bir Yanımız Yaprak Döker", *Yeni Düzen*, 25 Nisan 2004; Necdet Ergün, "Sonuç: Denktaş İstifa", *Kıbrıs Gazetesi*, 25 Nisan 2004.

[12] Erçakıca, *a.g.m.*, Tolgay, *a.g.m.*, Ergün, *a.g.m.*

[13] Tolgay, *a.g.m.*

[14] Beratlı, *a.g.m.*

Ayrıca çıkan yüksek orandaki "evet" yanıtına karşın Annan Planı'nın benimsenmemesi ve karşı çıkılması isteğinde bulunulmuş ve Rumların "hayır" oyu vererek Kıbrıslı Türkleri adeta ipten indirdiği iddia edilmiştir[15]. Bu tür düşünen yazarların beklentilerini ise şöyle sıralamak mümkündür:

1. Tanınma,
2. Ambargoların kalkması,
3. Ekonomik gelişmeye katkı sağlanması[16].

Tüm bunlara karşın basında daha soğukkanlı ve sağduyulu bir şekilde yapılan yorumlara da rastlanmıştır. Örneğin Hasan Erçakıca "evet" yanıtına karşın her şeyin birden bire düzelmeyeceğini, KKTC için olumlu birtakım sonuçların ortaya çıkması için daha uzun yıllar sabredilmesi ve benzer yapıcı tavırların sergilenmesi gerektiğini belirtmiştir.

Basının bir kısmında Ankara'daki hükümete yönelik bir memnuniyetsizlik görülmekle birlikte[17], Talat'tan ve Ankara'daki hükümetten övgüyle söz eden yorumlarda yapılmıştır. Bu tür yorumlarda, Denktaş'a ve Türkiye'de onun gibi düşünen siyasi parti, parti liderleri ve gazetelere yönelik ağır bir eleştiri yapılmıştır[18]. İğneleyici ve polemikçi bir üslubun kullanıldığı yazılarda, Denktaş'ın istifası istenirken izlediği politikalardan duyulan memnuniyetsizlik açık bir dille belirtilmiş ve Kıbrıslı Türklerin Denktaş'ın izlediği politikadan dolayı AB'ye giremediği söylenmiştir. Liderliğinin ve müzakereciliğinin de eleştirildiği yazılarda Denktaş, Kıbrıslı Türklerin yaşadığı tüm sıkıntıların tek kaynağı olarak gösterilmiştir. Ayrıca olay bir başka yöne çekilerek Rauf Denktaş'ın mal varlığının sorgulanmasına kadar götürülüp, yönetimde bulunduğu dönemde kendisine, akrabalarına ve yakın çevresine çıkar sağlamakla suçlanarak, bir bakıma iktidarını ülke sorunlarını çözmekten ziyade kendi kişisel çıkarları doğrultusunda kullandığı yorumları yapılmıştır[19].

Oylama sonrasının ikinci gününde basında yapılan yorumlar incelendiğinde, oylama sonuçlarına yönelik ilk gün duyulan heyecan ve beklentilerin hala devam ettiği görülmüştür. KKTC basınının bir kısmında, Kıbrıs Türklerinin "evet" oyu vermelerinin karşılıksız kalmayacağı, kendileri ve Türkiye açısından çok olumlu sonuçların ortaya çıkacağı vurgulanırken, sonuç Rumlara karşı *"çok büyük bir zafer, inanılmaz bir diplomatik avantaj"* olarak değerlendirilmiştir. Alınan bu sonuçla Türklerin dünya karşısında haklı duruma geçerken, Rumların Dünya'yı karşılarına aldıkları belirtilmiştir[20]. Yapılan

[15] Hüseyin M. Yusuf, "Sözler Tutulmalı, KKTC Tanınmalıdır", *Volkan*, 25 Nisan 2004.

[16] Yusuf, *a.g.m.*, Sabahattin İsmail "Gayrimeşru Referandum Boykot Edilmeliydi...", *Volkan*, 25 Nisan 2004.

[17] Yusuf, *a.g.m.*, İsmail, *a.g.m.*

[18] Erçakıca, *a.g.m.*, Tolgay, *a.g.m.*, Hasan Hastürer, "Rauf Raif Denktaş'a", *Kıbrıs Gazetesi*, 25 Nisan 2004.

[19] Erçakıca, *a.g.m.*, Tolgay, *a.g.m.*, Hastürer, *a.g.m.*, Beratlı, *a.g.m.*, Mutlukayalı, *a.g.m.*, Ergün, *a.g.m.*

[20] Serhat İncirli, "Londra Mektubu", *Afrika*, 26 Nisan 2004; Hasan Hastürer, "İlk Defa", *Kıbrıs Gazetesi*, 26 Nisan 2004.

yorumlarda dikkat çeken bir diğer nokta da, AB'ye çok sık vurgu yapılması ve Kıbrıs Sorunu'nun uzun bir süredir çözümsüz kalmasının ortaya çıkardığı sıkıntının yapılan yorumlara yansıtılması olmuştur. Ayrıca Kıbrıs Sorunu'nda yaşanan gel-gitlerin ve belirsizliğin de birtakım insanları çözüm olsunda ne olursa olsun düşüncesini savunmaya ittiği görülmüştür. Bu duruma Serhat İncirli'nin şu sözleri örnek olarak verilebilir. *"Sayın Annan ve Sayın Alvaro De Soto; planınız iyiydi ya da kötüydü beni ilgilendirmez. Bu plan çözümdü... O kadar. Dolayısıyla, yaptığınız herşey için teşekkür ederim. Ben sizi çok sevdim. Sevmeye devam edeceğim... Bundan sonraki göreviniz ne olursa olsun; her zaman sizi güzel insanlar olarak hatırlayacağım ve her zaman minnettar kalacağım."*[21]

Bunların dışında yine basının bir kısmında Rauf Denktaş'a yönelik ağır eleştirilere devam edilip, istifa çağrılarının sürdüğü görülmüştür. Yapılan yorumlarda Türkiye'nin, AB üyeliğine karşı olmakla suçlanan Denktaş'ın, Rumların "hayır" oyu vermelerine karşın cezalandırılmayarak AB'ye alınması konusunda da suçlanması oldukça dikkat çekicidir[22].

Bazı basın organlarında ise Denktaş övülmüş ve ortaya çıkan bu sonuçla Denktaş'ın tüm hedeflerine ulaştığı, Annan Planı'na yönelik yaptığı ikazlarda ne kadar haklı olduğunun ispatlandığı ve Rumların Türklerle birlikte yaşamak istemediklerinin ortaya çıktığı söylenmiştir. Bu tür düşünen yazarlarda da sonuca yönelik beklentilerin yüksek olduğu tespit edilmiştir. İddialarına göre "evet" oyları ile Rumlar karşısında büyük bir avantaj sağlanmış, Rumlar BM ve AB'nin desteklediği bir planı reddettikleri için itibar kaybına uğramışlardır[23]. Ayrıca bu durumdan yararlanılması gerektiğini belirterek, seçim öncesi yapılan vaatlerin yerine getirilmesi için ısrarcı ve iyi bir siyaset izlenilmesi istenmiştir[24].

Bunların dışında Volkan Gazetesi'nden Hüseyin M. Yusuf, KKTC'nin "evet" demesi için AB ve ABD tarafından verilen vaatlerin Denktaş ve taraftarlarınca yürütülen "hayır" kampanyası sonucunda ortaya çıktığını söyleyerek düşüncelerini şu cümlelerle dile getirmiştir: *"Cumhurbaşkanı Denktaş ve ulusal güçlerin yürüttüğü HAYIR kampanyası, AB ve ABD'nin paniğe kapılarak halkımızdan EVET kararı çıkartmak için vaatte bulunmalarına ve büyük sözler vermelerine neden olmuştur... HAYIR, kampanyamız, EVET'in cepte kek-*

[21] İncirli, "Londra Mektubu", *a.g.e.*

[22] Hastürer, *a.g.m.*, İncirli, *a.g.m.*, Turgut Avşaroğlu, "Biz Bu Referandumu Çullisine Yapmadık", *Afrika*, 26 Nisan 2004.

[23] Hüseyin M. Yusuf, "Denktaş ve Ulusal Güçler Amacına Ulaştı", *Volkan*, 26 Nisan 2004; S. M. Ersoy, "Referandum Sonuçları Gerçeğin İfadesidir", *Volkan*, 24 Nisan 2004; Abdullah Üçgöz, "İşte Bitti", *Halkın Sesi*, 26 Nisan 2004; Osman Güvenir, "Referandum Maskesini Düşürdü", *Halkın Sesi*, 26 Nisan 2004; Mustafa Gündüz, "Kıbrıs'ta Yeni Dönem", *Halkın Sesi*, 26 Nisan 2004.

[24] Özer Hatay, "Ne Olacak Şimdi", *Halkın Sesi*, 26 Nisan 2004; Gündüz, *a.g.m.*, Erdem Enginel, "Yeni Bir Başlangıç", *Halkın Sesi*, 26 Nisan 2004.

lik olmadığını onlara gösterdiği için, bu vaatleri dünya kamuoyu önünde vermek zorunda kalmışlardır."[25]

Tüm bunların dışında yazarların büyük çoğunluğunun, oylama sürecinin toplum içinde ortaya çıkardığı ikilik ve gerginliğe de dikkat çektikleri görülmüştür. Yazarlar tüm siyasi görüşler bir yana bırakılarak liderlerin öncülüğünde bu gerginliğin ortadan kaldırılması için çaba gösterilmesi gerektiğini dile getirmişlerdir. Yazılarında, içte bir toplumsal barışın sağlanması ve Türkiyelilik, Kıbrıslılık gibi ayrımların ortadan kaldırılması, ele geçen bu fırsatın çok iyi değerlendirilerek, toplumun enerjisinin Kıbrıs için daha güzel günler kurmak için harcanması, uzak ve uzun vadeli politikalar üretilmesi ve Rumların hatalarının Dünya kamuoyuna yansıtılması gibi önerilerde bulunmuşlardır[26]. Bu düşüncedeki yazarların Türkiye'ye yönelik kullandıkları üslubun Türkiye'yi eleştiren diğer yazarlardan farklı olduğu görülmüştür. Örneğin bu kişiler, Türkiye'den "Anavatan" olarak söz ederken[27], diğerleri Türkiye'yi "TC" olarak ifade edip, adeta yabancı bir devletten söz eder gibi bir yaklaşım içine girmişlerdir[28].

Oylama sonrasının üçüncü günü yapılan yorumlar incelendiğinde ise ilk andaki heyecan ve aşırı beklentilerin yerini, daha soğukkanlı, gerçekçi hatta endişeli düşüncelerin aldığı tespit edilmiştir. Yazarlar oylama öncesi verilen sözlerin yerine getirilmeyeceğine yönelik endişeler taşırken, vaatlerin ancak mücadele edilerek kazanılabileceğini dile getirmeye başlamışlardır. Ayrıca içeride birlik ve beraberlik oluşturulmasına yönelik istekler de devam etmiştir[29].

Referandum Sonuçlarının Rum Basınına Yansımaları

Oylamanın yapıldığı gün[30] Rum basınında çıkan haberlerden, Kıbrıslı Rumların görünen "hayır" yanıtının kendileri açısından ortaya çıkaracağı olası olumsuz sonuçlardan endişeli oldukları anlaşılmaktadır. Bu sonucun

[25] Yusuf, "Denktaş ve Ulusal Güçler Amacına Ulaştı", *a.g.e.*

[26] Üçgöz, *a.g.m.*, Gündüz, *a.g.m.*, Hatay, *a.g.m.*, Güvenir, *a.g.m.*

[27] Güvenir, *a.g.m.*

[28] Beratlı, *a.g.m.*, Ergün, *a.g.m.*

[29] Reşat Akar, "Biri Biter Ötekisi Başlar", *Halkın Sesi*, 27 Nisan 2004; Özer Hatay, "Şimdi de Refe5randum Mağduru Olmayalım", *Halkın Sesi*, 27 Nisan 2004; Vargın Varer, "Yolun Sonu Avrupa", *Halkın Sesi*, 27 Nisan 2004; Ahmet Tolgay, "54 Yıl Sonra", *Kıbrıs Gazetesi*, 27 Nisan 2004.

[30] Referandum sırasında GKRY'de yer alan başlıca partiler: Komünist AKEL (Çalışan Halkın İlerici Partisi), DİSİ (Demokratik Seferberlik Partisi), DİKO (Papadopulos'un Partisi, Aşırı Sağcı), KİSOS (Sosyal Demokratlar Hareketi). DİSİ Referandum da "evet" kampanyası yürütürken, o güne kadar iki kesimli, iki bölgeli federal çözümü savunan AKEL, DİKO ile ortak çizgi izleyerek halkı hayır oyu kullanmaya yönlendirmiştir. Sema Sezer, "Seçim Atmosferindeki Kıbrıs", *www.asam.org.tr.*, 3 Nisan 2006.

Yunanistan'ın, Kıbrıs politikasına nasıl etki edeceği, ABD ve AB'nin olası olumsuz tutumu gibi konular bu endişelerin başında gelmektedir. Yunanistan'da da benzer sıkıntıların yaşandığını söylemek mümkündür. Örneğin Politis Gazetesi, *"Atina Endişeli... Bakışları Ertesi Günde"* başlıklı haberinde Kıbrıslı Rumların "hayır" yanıtının yapacağı etkiden Yunan Hükümeti'nin endişe duyduğunu, ancak çıkacak olan yanıta da saygı duyacağını ve Kıbrıslı Rumları desteklemeye devam edeceğini belirtmiştir[31].

Filelefthеros gazetesi ise *"AB Ülkeleri Tehditleri Hayata Geçirmeye Metodluyorlar... Tek Tepki Yolu Yunan Vetosu"* başlığı altında verdiği haberinde, AB'ye üye ülkelerin özellikle de Hollanda, Danimarka, İtalya, Lüksemburg ve İngiltere'nin Kıbrıslı Türklerle ilgili olarak bazı olumlu gelişmelere yol açabilecek yeni düzenlemeler yapabilecekleri uyarısında bulunup[32]; bu gidişatın ancak Yunan vetosuyla durdurulabileceği yorumunu yapmış ve bu konuda Yunanistan'ın tavrının da beklenildiği gibi olacağını söylemiştir. Ayrıca gazetede, "hayır" yanıtının ABD'yle ilişkilerde çatlak yaratabileceği ve bölünmüşlüğün kalıcı hale gelebileceği de belirtilmiştir. Ancak bu arada gazete de KKTC'den *"sahte devlet"* olarak söz edilip, daha sonra da sahte devletin en azından BM tarafından yüceltilmesi *"tamamen imkânsız"* olarak görülüyor denilmiştir. Gazetede bunun nedenlerine yönelik yapılan açıklamalar ise hayli dikkat çekicidir[33]. Çünkü ortaya konulan nedenler, Kıbrıs Sorunu'nun çözümünün

[31] Simerini (Fanatik Sağ Eğilimli Gazete) 24 Nisan 2004; Politis (Sağ Eğilimli Bir Gazete) 24 Nisan 2004.

[32] Filelefthеros (Bağımsız Liberal Eğilimli Gazete) 24 Nisan 2004. Gazetede yer alan uyarılar şu şekildedir: *"* Kıbrıs'ın işgal altındaki kuzey kesiminin limanlarının işletilmesine ilişkin net ifade yer alması hedefiyle ilgili yasa metninin yeniden görüşülmesi. Güvenilir kaynağın gazetemize söylediğine göre; bu hareket sadece Mağusa limanı üzerinde yoğunlaşmıyor, Komiser Günter Verheugen'in son günlerde defalarca sözde ambargonun kaldırılmasına dolaylı ancak net şekilde atıfta bulunarak dile getirdiği üzere açıkça, Kıbrıslı Türklerin ekonomik izolasyonuna çıkış verilmeye çalışıyor. * Sahte devletin sözde makamlarını teğet geçmek suretiyle işgal bölgelerinden ürün ihracatında rol alabilecek duruma gelmeleri için Kıbrıs Türk ticaret odalarının yükseltilmesi * AB üye ülkeleri tarafından kabul edilecek olan, ürün ihraç mühürleri kullanımı".*

[33] Yapılan açıklamalar şunlardır: *"Sahte devletin en azından BM tarafından yüceltilmesi 'tamamen imkânsız' olarak görülüyor. Rusya'nın vetosunun içeriği, Fransa'nın Avrupa kararlarına bağlılığı ve Çin'in Tayvan meselesi nedeniyle karşı çıkışı, bu tür endişeleri 'yatıştıran' üç güçlü koz olarak görülüyor.* Şu anda Elen Amerikan toplumu Washington'dan, iktidardaki Cumhuriyetçi parti yetkililerinden, Bush hükümetinin tepkisinin 'temkinli' olacağı ve referandum sonuçlarına saygı duyulacağı yönünde teyit aldı. Yurttaşlardan bir unsur, 'ABD'de seçim kampanyası döneminde bulunuyoruz ve Bush hükümeti, Elen Amerikan toplumundaki kırgınlığı daha fazla körüklememek için bu olguyu dikkate alacak' şeklinde konuştu. Kıbrıs Mücadelesi Dünya Koordinasyon Komitesi (PSEKA) büyük yurttaş örgütleriyle işbirliği içinde Mayıs ayı içinde Washington'da 'Kıbrıs sorununun yeni süreci' konulu bir konferans düzenliyor ve halen Beyaz Saray, Dışişleri Bakanlığı, Savunma Bakanlığı ve Kongre yetkilileriyle görüşmeler kesinleştirildi." Filelefthеros, 24 Nisan 2004.

Kıbrıs'ta yaşayan Türk ve Rum halklarının dışında başka nelere bağlı olduklarını göstermesi bakımından oldukça ilginçtir. Kıbrıs Sorunu hakkında karar verebilecek konumda olan devletlerin tümünün kendilerinin iç ya da dış politika dengelerini hesaplayarak, Kıbrıs'la ilgili olarak yargıda bulunmaları, bu konunun nasıl objektiflikten uzak ve çıkar çatışmalarına dayalı olarak çözümlenmeye çalışıldığını ya da çözümsüzlüğe itildiğini göstermesi açısından oldukça önemlidir.

Oylamanın ikinci günü, 25 Nisan 2004 tarihli Rum basını incelendiğinde AB'nin verdiği demeçlerden dolayı ortaya çıkan bir kaygının olduğu görülmektedir. Gazeteler AB'den gelen tepkileri şu başlıklar altında yansıtmışlardır: Fileleftheros *"AB Ambargoyu Kaldırmaya Doğru Yöneliyor... Brüksel Lefkoşa'ya ve Referandum Sonuçlarına Kızgın"*, Alithia[34] *"Sadece Kıbrıslı Türklere Doğru Bakıyorlar... Kıbrıslı Türklere Doğrudan Destek"*, Politis *"Hayır'ın Ardından Üzüntü, Hayal Kırıklığı ve Tehditler"*, Haravgi[35] *"Avrupa Komisyonundan Saygı ve Üzüntü"*, Simerini *"İşgal Bölgelerinin Ekonomik Kalkınması Yönünde İlerliyorlar"*, Mahi[36] *"Hayal Kırıklığına Rağmen Kıbrıs Halkının Kararına Saygı."* Ancak şunu da belirtmek gerekir ki gazetelerde verilen diğer haberlere ve yapılan yorumlara bakıldığında, oylama sonrası ilk gün Rum tarafının çıkan bu sonuçtan dolayı gerçekten büyük bir endişeye kapıldığını söylemek çok zor olduğu gibi, hatta bu sonuca karşın rahat oldukları dahi söylenebilir. Çünkü basının olası olumsuzlukları belirtmesine karşın, hemen mevcut konjonktürü sergileyerek endişeleri boşa çıkardığı görülmüştür. Bir başka deyişle Rumlar, Yunanistan'ın onlara verdiği desteği, kendilerine verilen AB'ye alınma sözünü ve diğer birtakım gelişmeleri hatırlatarak hiçbir şeyin çekindikleri gibi olmayacağına yönelik yorumlarda da bulunmuşlardır.

Bunun yanı sıra basında yer alan haberlerden anlaşıldığı kadarıyla Rum Hükümeti'nin çıkan büyük orandaki "hayır" yanıtından dolayı uluslararası alanda Rumlarla ilgili olarak şekillenen kötü ortamı dağıtmak için hemen çalışmalara başlayacağı bildirilmiştir. Buradan da Rumların her türlü sonuca karşı özellikle de "hayır" yanıtına karşı oldukça hazırlıklı oldukları anlaşılmaktadır[37]. Ayrıca basından anlaşıldığı kadarıyla, Türk tarafı seçim öncesi kendisine verilen vaatlerin yerine getirilmesine yönelik çok büyük bir beklenti içine girerek, bu yönde politikalar üretilmesini isterken, Rum tarafı ise Türk tarafına verilen vaatleri kendilerine yönelik yapılmış bir şantaj olarak değerlendirip uluslararası ortamı kendi lehine değiştirmeyi hedeflemiştir[38].

[34] Alithia, DİSİ Partisi eğilimli bir gazete.

[35] Haravgi, Akel Partisi yayın organı.

[36] Mahi, fanatik sağ eğilimli gazete.

[37] *Fileleftheros, Simerini, Haravgi, Alithia*, 25 Nisan 2004.

[38] *Fileleftheros, Simerini, Haravgi, Alithia*, 25 Nisan 2004. Bu düşünce Simerini gazetesinin başlıklarından birine de yansımış ve "Halk Şantajları Reddetti" başlığı altında şunlar söylenmiştir: *"Annan Planı'na ilişkin dün Kuzey'de ve Güney Kıbrıs'ta eşzamanlı olarak düzenlenen referandumlar-*

Bazı basın organlarında, Annan Planı'na ve seçim sürecinde AB, ABD, BM gibi konuyla doğrudan ya da dolaylı olarak ilgili ülke ya da kuruluşların Rumlara karşı gösterdiği tavra yönelik eleştiriler yapıldığı da görülmüştür. Örneğin Simerini Gazetesi *"Halk Güçlü Bir Hayır Dedi"* başlıklı yorumunda Rumların Annan Planına "evet" demeye zorlanarak siyasi bir baskı altına alındığı ve Türkiye'ye teslim olmaya zorlandığı iddia etmiştir. Verilen "hayır" yanıtı ile Yunanistan'la bütünleşme yolunda önemli bir mesafe daha alındığı belirtilerek, gazetede Türkiye ve ABD'ye karşı ağır suçlamalarda bulunulmuştur. Türkiye yayılmacı olarak değerlendirilirken, ABD ise bu konuda keyfi davranmakla suçlanmıştır[39]. Yazının devamında ise Rumların güçlü "hayır" yanıtı ile tüm oyunları bozduğu ve *"haysiyeti, mantığı, içgüdüsü, psikolojik direnci"* ile dağılmayı engellediği, bir felaketi önlediği belirtilmiştir.

dan çıkan sonuçlarda Rum halkı güçlü bir mesaj verdi. Annan Planı'nı, şantaj ve baskıları reddedip, "yaşayabilir, adil ve Avrupai bir çözüm isteyen; Rum halkının yüzde 75.83'ü Annan planına "hayır" diye gürledi, "evet" yanıtı ise yüzde 24.17'de kaldı."

[39] Gazetenin bu konudaki yorumu şu şekildedir: *"Kıbrıs Hellenizmi, bütün Helenlerin baskılara direniş ve Yunanistan ile daha da pekişme umudunu canlandırmaktadır. Ege ve Trakya konuları geliyor. "Dost" Türkler bir sonraki yayılmacı adımlarını isimlendiriyor ve bir sonraki taleplerini planlıyorlar. Türkiye ile dostluk ve iyi komşuluk, Helenlerin daimi hedefleridir. Bunu kanıtladılar ve kanıtlamaya devam ediyorlar. Bu hedefler uğruna taviz verdiler, uzlaştılar ve küçük düşürüldüler. Topraklarını, haysiyetlerini ve şereflerini kaybettiler. Ancak Türk-Yunan dostluğu tek yönlü değildir. Boyun eğme değildir. Sürekli olarak teşhir edilme değildir. Bir gün karşılıklı rembetiko oyununun oynanması, bir başka gün de Yunan sahasının onlarca kez ihlal edilmesi ve tehditlerin savrulması değildir. Bir gün sahte bir şekilde kucaklaşma, bir başka gün de Helen haklarının ve haysiyetinin küçük düşürülmesi değildir.*

Kıbrıs Helenizmi, kurtuluş örneği sunmaktadır. Verimsiz reveranslara, boyun eğişlere artık son. Bunlar, nüfuz ve perspektif sağlamamaktadır. Bunlar, Türkler ve "dostları" tarafından boş direniş olarak kabul edilmektedir. İlk tehditte ve ilk korkutmada taviz verme kanıtı olarak görülmektedir. Bunlar, sorunların çözümüne götürmez. Bunlar, yeni sorunlara ve mevcut sorunların kötüleşmesine neden olur.

Önümüzdeki yıllar çok zordur. Dünya alt üst olmuş durumdadır. Dengeler bozuldu, insan hakları ve değerler hergün ayaklar altında çiğneniyor. Süper gücün keyfi davranışları ölçüsünü kaçırdı. Düzen ve adalet yerine, silah zoruyla, tehdit ve korkutmalarla, küresel çıkarların despotluğu empoze ediliyor. Barış yerine, halkların ve devletlerin dağılması isteniyor. İlke ve değerler yok sayılıyor. Mevsimsel çıkarlar empoze ediliyor. Amaç, halkların özgürlük ve barış, kardeşlik, uzlaşma ve refah içinde yaşamalarını sağlamak değil; halkların sefalete sürüklenmelerini, üzerlerinde despot rejimlerin kurulmasını, her türlü çıkara boyun eğmelerini sağlamaktır.

Kıbrıs Helenizmi bunlara "hayır" dedi. Kıbrıs küçük ve güçsüzdür. Ancak savunduğu hak ve değerleri büyük ve evrenseldir. Kıbrıs Helenizmi, intihara "hayır" dedi. Modern, demokratik, işlevsel ve Avrupai bir çözüme "evet" diyor. Bu hayır yanıtı, Kıbrıs içinde ve dışında doğru bir şekilde yorumlanmalıdır. Dağılma ve tüm Kıbrıs'ın Türkiye'ye teslim olmasına ilişkin tehditler savurmak ve korkutmak yerine, çözüme yardım edilmelidir!" Simerini, 25 Nisan 2004.

Sonuca yönelik olarak yapılan bir başka yorumda ise Yannos Haralambidis, Annan Planı'na verilen "hayır" yanıtına *"Avrupai ve demokratik bir çözümle eşittir"* diyerek, bu planın AB ve BM koşullarının ilke ve değerlerine uygun olmadığını söylemiştir. Ayrıca planın Kıbrıs Cumhuriyeti'ni ortadan kaldırıp, Türk işgalini yasallaştıracağı ve KKTC'yi, Kıbrıs Cumhuriyeti ile eşit hale getireceğini ileri sürmüştür. Rumların plana "hayır" demelerinin gerekçesi olarak Annan'ın gösterildiği yazıda, Annan'ın böyle bir barış planı hazırlayarak Kıbrıslı Rumları "hayır" demeye zorladığı söylenmiştir[40]. Ayrıca bundan sonraki süreçte yapılması gerekenlere yönelik önerilerde bulunulan yazı da açıklanan birtakım düşünceler de gerçekten çok dikkat çekicidir. Çünkü yazar, Türkiye'yi Kıbrıs sorunun dışında olması gereken, yabancı bir güç olarak görürken, Yunanistan'ı bu sorunun taraflarından biri olarak kabul etmiş, dahası Kıbrıslı Rumlarla Yunan çıkarlarını bir bütün olarak değerlendirmiştir[41]. Bu düşünceler gerçekte Yunanistan ve Kıbrıs'ın tek ve bütün olduğuna veya olması gerektiğine inanan Rum politikalarının itirafı gibi algılanabilir.

Annan Planı'na yönelik olarak yapılan bir başka yorumda ise Sotris N. Sampson, yukarıda belirtilen düşünceleri aynen paylaşmış ve Annan planını *"bölücü"* ve *"ırkçı"* olarak nitelendirmiştir. Ayrıca Kıbrıslı Rumların bunu reddetmekle *"bölünmenin kalıcılaşmasını"* engellediğini savunmuştur. Kıbrıs Sorunu'na yeni bir strateji ile yaklaşılması gerektiğini de söyleyen yazar, bu konuda Yunanistan ile birlikte hareket edilmesi gerektiğini, ortak çıkarlara sahip olunduğunu belirtmiştir[42].

Rum basınında verilen haberler ve yapılan çeşitli yorumlarda özellikle vurgulanmaya çalışılan bir diğer nokta da, Rumların "hayır" demelerinin çözüm istemedikleri ya da Türklerle ortak yaşamayı reddettikleri anlamında

[40] Yannos Haralambidis, "Hayır Yanıtının Ertesi Günü", *Simerini*, 25 Nisan 2004. Yazarın bu konuda söyledikleri şunlardır: *"Hayır yanıtının mimarı Annan'dır. Çünkü bekçisi olduğu BM şartına ters düşen bir plan hazırladı. Kıbrıslı Rumlara hayır demekten başka bir seçenek bırakmadı. Kıbrıslı Rumlar, Annan'ın savunması gereken şeyi savundular: Demokrasiyi ve ilkelerini."*

[41] Yazarın bu konudaki düşünceleri şöyledir: *"Kıbrıslı Türklerle sürekli temas kurulması. Hayır, yanıtını ortak yaşamayı reddettiğimizden dolayı değil, Annan planının böyle bir şeyi öngörmemesinden dolayı verdiğimizi, ayrıca hiç kimseye haksızlık etmeyen ve Kıbrıs'ı Türkiye'nin uydusuna dönüştürmeyecek bir çözüm için çalışmamız gerektiğini anlamalarına çalışmalıyız." "Yunanistan başlıca dayanağımız olmaya devam ediyor, ancak tek değildir. AB, çıkar ağının bulunduğu bir alandır ve başka yerlerde de dayanak bulabiliriz. Bu, Yunan millî çıkarları ile çatıştığımız anlamına gelmemektedir. Aksine, bunlar güçlendirilebilir."*

[42] Yazarın bu konudaki düşünceleri şöyledir: *"Kıbrıslı Rumların yüzde 75,83'ünün güçlü "hayır" yanıtı, yeni veriler yaratmakta ve yeni bir stratejinin yaratılması ve Kıbrıs Rumlarının ve Helenizmin çıkarlarına karşı olacak her türlü çabanın zayıflatılması için seferberlik başlatılmasını gerektirmektedir. Kritik kararlar, ortaklaşa alınmalıdır, çünkü gerek Kıbrıs'ı gerekse Yunanistan'ı ilgilendirmektedir."* Sotris N. Sampson, "Yeni Bir Strateji İçin Panetnik Toplantı", *Mahi*, 25 Nisan 2004.

değerlendirilmesinin yanlış olacağı konusunda olmuştur. Onların çözüme değil Annan Planı'na "hayır" dediklerinin iyi anlatılmasının gerekliliği üzerinde durulan yazılardan birisinde Haralambidis, *"Kıbrıs'ı Türkiye'nin uydusuna dönüştürmeyecek bir çözüm için"* çalıştıklarının iyi ifade edilmesi ve bunu özellikle Kıbrıslı Türklerin anlaması için çalışılması gerektiğini söylemiştir[43].

Bunların dışında, ortaya çıkan sonuçlara içeride ve dışarıda saygı duyulması gerektiği de genelde basında sıkça dile getirilmiş ve ayrıca seçim sonrasında içeride birlik sağlanması için çağrılar yapılmıştır[44].

Oylama sonrasının ikinci günü basının ilk güne oranla daha endişeli olduğu söylenebilir. Ancak bu durumu bir panik veya korku olarak tarif etmek mümkün değildir. Fileleftheros Gazetesi, *"Referandum sonrası dönem kolay olmayacak. Sorunlar olacak ve baskılar yapılacak. Muhtemelen Kıbrıs Rum tarafı engellerle karşı karşıya kalacak"* derken aynı gazete de Mammidis tarafından yapılan bir başka yorum da, referandum sürecine kadar uluslararası toplum tarafından kendilerine karşı sergilenen anlayışın, sempatinin ve desteğin durdurulması ve belki de tersine çevrilmesinin mümkün olabileceğini söylemiş, Türkiye ve Kıbrıs Türk liderliğinin, "evet" yanıtlarını uluslararası alanda ön plana çıkararak, devletlerinin doğrudan veya dolaylı yoldan tanınmasını isteyebileceklerini; bölünmenin kalıcılığı olabileceğini ve Kıbrıs Sorunu'nun tam bir çözümsüzlüğe sürüklenmesinin mümkün olabileceğini belirtmiştir. Ancak yazar yazının devamında *"Kıbrıs liderliğinin uluslararası alanda girişimlerde bulunması ve Kıbrıs'ın yeniden birleşmesine ilişkin çözüm perspektifini açık tutması gerekmektedir. AB üyeliğimizin verdiği dinamizm bu yönde kullanılmalıdır"* diyerek bunun bir güç olarak kullanılmasını istemiştir. Ancak bu arada AB'ye üye olacaklarına dair Rumlara verilen güvencenin etkilerini de yazısına yansıtmıştır[45]. Bu durum oylama öncesi Rumlara verilen AB'ye alınma sözünün oylama üzerindeki etkisini göstermesi bakımından önemli kabul edilebilir. Aynı konuyla ilgili olarak Alithia Gazetesi'nin baş yazısında ise şunlar söylenmiştir: Gazete, Annan Planı'na verilen "hayır" yanıtının yanlış olduğunu söyleyerek, halkın bu konuda yanlış bilgilendirildiği, hatta kandırıldığını bu yüzden de böyle bir sonuçla karşılaşıldığını söyleyerek, adanın yeniden birleşmesi ve işgalci bölünmenin sona erdirilmesine ilişkin büyük bir fırsatın öldürüldüğünü savunmuştur. Gazete aynı zamanda bunun Kıbrıs Rum tarafını oldukça büyük bir sıkıntıya sokacağını, uluslararası havanın aleyhlerine döneceği ve Türkiye'nin bu sonuçtan elinin güçlenerek çıktığını söylemiştir[46]. Yazar sonuç olarak bu durumdan ancak Yunanistan'la işbirliği içinde çıkılabileceğine dikkat çekmiştir[47].

[43] *Fileleftheros, Simerini, Haravgi, Alithia*, 25 Nisan 2004; Haralambidis, *a.g.m.*

[44] *Fileleftheros, Simerini, Haravgi, Alithia*, 25 Nisan 2004.

[45] *Yannis Mammidis, Fileleftheros*, 26 Nisan 2004.

[46] *Alithia*, 26 Nisan 2004.

[47] *Fileleftheros*, 26 Nisan 2004.

Bu arada basında, Kıbrıslı Rumların verdiği "hayır" kararına hem içerde hem de dışarıda herkesin saygı duyması gerektiğine yönelik yapılan yorumların halen devam ettiği görülmüştür[48].

Basında sıkça dile getirilen konulardan biri de birlik ve beraberliğin sağlanması olmuştur. Filelefthеros, *"Şimdi önemli olan, siyasi liderliğin birlik ve beraberlik içinde ilerlemesidir. Referandum parti yarışı değildi ve ertesi gün, bu temelde ele alınamaz"*[49] diyerek bu konuya dikkat çekmiştir.

Basın halkın bu oylama da neden "hayır" dediğine yönelik açıklamalara da yer vermiştir. Filelefthеros Gazetesi'ne göre, Rumlar Annan Planı'na, güvenlik konularıyla ilgili olarak endişelerini gideremediği için "hayır" demiştir[50]. Haravgi Gazetesi ise "Epithetika" adlı sütunun da *"Otuz yıldır bütün olumsuz sonuçlarıyla birlikte vatanının işgal ve istilasını yaşayan Kıbrıs halkı emri vakilerle uzlaşmıyor. Referandumdaki kararı ve Annan Planı'na karşı 'hayır' demesi hiçbir şekilde bugünkü statükoya teslim olduğu, çözüme karşı çıktığı veya güya Kıbrıslı Rumların ve Kıbrıslı Türklerin birlikte ortak yaşamasını istemediği anlamına gelmiyor. Kıbrıs halkı siyasi liderliğin etrafında bir araya gelerek, mücadeleyi ve Kıbrıs'ta güvenlik koşulları altında kalıcı ve işlevsel bir çözümü talep etmeyi sürdürecek"* diyerek "hayır" kararı verilmesinden dolayı Annan Planı'nı suçlu görmüştür[51]. Simerini Gazetesi'nde Yannos Haralambidis tarafından yapılan yorumda da "hayır" yanıtının sorumlusu olarak yine Annan gösterilmiş ve plan demokrasi ve Avrupa karşıtı olmakla suçlanmıştır. Ayrıca yazara göre halkın "hayır" demesinin diğer nedenleri ise planda Türkiye'nin Kıbrıs'a yönelik müdahale haklarının korunması; yerleşiklerin adada kalmaya devam etmesi ve Avrupa karşıtı olması olarak belirtilmiştir[52].

Tüm bunların dışında oylama sonuçlarının farklı şekilde değerlendirildiği de olmuştur. Alithia Gazetesi'nde yer alan bir yorumda, Kıbrıslı Türklerin "evet" cevabı vererek şovenist fanatizmden kurtuldukları, doğru ve gerçekçi hareket ettikleri ileri sürülmüştür[53]. Aynı gazete de yer alan bir başka yorumda da Kıbrıslı Rumların "hayır" yanıtı vermeleri eleştirilerek, bu sonuçla Türklerin ellerine bir piyango bileti aldığı ve bu biletle *"ekonomik takviyelerini doğrudan AB'den başarabilirler. Kuzey Kıbrıs'ta üretilen ürünlerin kalitesini artırmak için AB ile bazı potansiyel üyelik müzakerelerine başlayabilirler. Uluslararası toplulugun hoşgörüsüyle ambargoyu aşamalı olarak kaldırabilirler. Ekonomik ve siyasi destek için İslam devletleriyle ilişkilerini artırabilirler"* denilmiştir[54].

---

[48] *Filelefthеros, Simerini*, 26 Nisan 2004; Andreas Hacıkiriaku, "Zaman Geri Gelir Mi? Hayır?", *Simerini*, 26 Nisan 2004.

[49] *Filelefthеros, Haravgi*, 26 Nisan 2004.

[50] *Filelefthеros*, 26 Nisan 2004.

[51] *Haravgi*, 26 Nisan 2004.

[52] *Simerini*, 26 Nisan 2004.

[53] Glafkos Ksenos, "Kalimera Sas", *Alithia*, 26 Nisan 2004.

[54] Andreas Bimbishis, "Eponimos", *Alithia*, 26 Nisan 2004.

Gazetelerde çıkan haber ve yorumlara bakıldığında oylama sonrasında Rum kesiminde de bir iç hesaplaşmanın yaşandığı anlaşılmaktadır. Tharros Gazetesi'nde halkın referandum da "evet" demesi için çağrı yapan siyasi partilere yönelik eleştiriler yapılırken[55], Alithia Gazetesi'nde ise tamamen aksi yönde görüşler ileri sürülmüştür[56].

Oylama sonrasının üçüncü günü gazetelerdeki haber ve yorumlar incelendiğinde, önceden verilen birlik ve beraberlik mesajlarının yenilendiği görülmüştür. Özellikle hükümetten daha çok çaba göstermesi istenilen yazılarda bu konuda hükümete yönelik yapılan eleştirilere de rastlanmıştır[57]. Parashos ülke içinde halen bir birlik oluşturulamamasını ve hükümetin diğer partilere yönelik açıklamalarını eleştirerek şunları söylemiştir: *"Ertesi gün, hali hazırda geçmişte kaldı ve ne yazık ki bizi siyasi liderlerimizin yaptığı çağrılar gibi bilge, ölçülü veya birlik içinde bulmuyor. Ertesi gün bizi birlik içinde bulmuyor, çünkü birlik, her gün söylenebilecek içeriği boş sözler değil, özlü bir konudur. Annan Planı'na karşı yaratılan tutku, planı açıkça destekleyen kişilerin aleyhine döndü. Hayır, yanıtının sonuçlarının Avrupa düzeyinde ciddi şekilde ilk kez sınanacağı dünkü günde hükümet, Sözcü Hrisostomidis aracılığıyla DİSİ Başkanı Nikos Anastasiadis ve EDİ Başkanı Yorgos Vasiliu'ya karşı saldırıda bulunulmasına izin verdi."*[58] Haravgi Gazetesi ise oylama sonrası içerde yaşanan hesaplaşmaların ve karşılıklı suçlamaların zamansız ve gereksiz olduğunu belirterek, halkın kararına saygı gösterilmesini, birlik, beraberlik ve sorumluluk içinde sorunlara çözüm üretilmesini isteyen bir çağrıda bulunmuştur[59]. Ancak tüm bu çağrılara karşın basında oylama sonuçlarına yönelik tartışmaların devam ettiği görülmüştür. Örneğin Mahi Gazetesi'nde Kostas Konstantinu oylama öncesi halkın "evet" demesi için çaba gösteren siyasileri eleştirdiği yazısında, Annan Planı'nı, baskıların sonucu ve Kıbrıs'ın

[55] Tharros (fanatik sağ eğilimli gazete) 26 Nisan 2004.

[56] Gazete de şunlar söylenmiştir: *"Yabancıların tepkilerine neden olduğumuz, güya vatanımızı haraç mezat sattığımız için bizlere hain dediler. Bir avuç oy için ülkemizde sorun yarattığımızı da söylediler.*

Bize söylemedikleri, hayırcıların neden Kıbrıslı Türklere yönelik mesajlarla sahneye çıktıklarıdır.

Bize söylemedikleri, Kıbrıslı Türklere sundukları ilk şeyin neden para olduğudur.

Bize söylemedikleri, çözüm istediklerini neden iddia ettikleridir.

Geri dönüş saatini bekleyen ben aptal göçmene bile, bu hedefimi başarıp başaramayacağımı söylemediler.

Göçmen olan bana sabretmem gerektiğini, işgali düzenli olarak ödememi, çözümsüzlüğü desteklememi, ancak cesaretimi kaybetmememi söylediler.

Bana, kuzeyde ikamet eden Kıbrıslı Türklerin ekonomik açıdan takviye edilmesi gerektiğini söylediler." Andreas, *a.g.m.*

[57] *Politis: Simerini*, 27 Nisan 2004.

[58] *Andreas Parashos, Politis*, 27 Nisan 2004.

[59] *Haravgi*, 27 Nisan 2004.

Türkleştirilmesini amaçlayan bir plân olarak değerlendirmiştir. Ayrıca Kıbrıslı Rumların "hayır" yanıtı vermesinden dolayı karşılaştığı ve karşılaşacağı birtakım zorluklara bakarak, bu kişilerin *"biz bunları söylemiştik"* tavrını doğru bulmadığını ve bunların siyasi hayatlarının devamını sağlayabilmek için yabancıların "hayır" yanıtına tepki vermelerini beklediklerini ileri sürmüştür[60]. Oylama sonuçlarına yönelik bir başka yazıda ise yazar Konstantinidis, oylama sonucunun eşsiz bir yanıltma, aldatma ve korkutma kampanyası sayesinde ortaya çıktığını ve bundan dolayı sonuca saygı gösterilmesi yönündeki istekleri yanlış bulduğunu belirterek *"Böylesi bir kampanyanın, böylesi bir yanıltma ve aldatma kampanyasının sonucu saygıya değer olamaz"* demiştir[61]. Bir diğer yazar ise hükümete yönelik ağır eleştirilerde bulunduktan sonra; halkın Annan Planı'nı kabul etmesinin çok kötü sonuçlara yol açacağına yönelik propagandalarla kandırıldığını, gelinen noktada halkın korkutulduğu şeyin yine gerçekleştiğini söylemiştir. Bu konudaki düşüncelerini ise şöyle belirtmiştir. *"Halkı çözümün bedeliyle korkuttular. Annan Planı'nın reddedilmesinin nedenlerinden biri de budur. Halkı, yalanlar söyleyerek korkuttular. Geçen gün yaşlı bir kadına 'Neden Annan Planı'na karşı oy verdin nine?' diye sordum, bana şunu söyledi: 'Oğlum, bana Plan onaylanırsa Türkleri kalkındırmak için her ay emekli maaşımdan 40 lira keseceklerini söylediler...' Planının reddedilmesinin bir sonraki gün tam olarak ne gözlemlendi? Avrupalıları sakinleştirmek için Kıbrıslı Türklere çok fazla para vereceğimizi açıkladık. Türkler gene bizim cebimizden çıkan paraların tadını çıkaracaklar. Dikkat ediniz: Annan Planı'nı kabul etseydik, evlerimize ve mallarımıza hiçbir ekonomik sonucu olmaksızın gidecektik, oysa şimdi biz hiçbir şey almazken hükümet geldi ve tasarruflarımızdan milyonlarca lira alarak, Kıbrıslı Türklere verdi."*[62]

Basında daha önceden de olduğu gibi halkın oylamada neden "hayır" dediğine yönelik yine bazı yorumların yapıldığı görülmüştür. Politis Gazetesi'nde Yorgos Kaskanis, oylamadan çıkan sonucun *"Kıbrıslı Rumlar çözüm istemiyorlar, çünkü gerçekte Kıbrıslı Türklerle bir arada yaşamayı reddediyorlar"* şeklinde algılanmasının yanlış olduğunu belirterek, gerçekte çözüme ya da Annan Planı'na değil, planın bazı maddelerine karşı çıkıldığının iyi anlatılması gerektiği üzerinde durmuştur. Ayrıca bundan sonraki süreçte Annan Planı ile ilgili olarak endişe duyulan konuların uluslararası düzeyde açıklanıp, belirli bir taleple başvurulması ve ikinci bir referanduma doğru ilerlenmesi önerisinde bulunmuştur[63]. Bir başka yazı da ise halkın yanıtına saygı duyulması istenirken, güçlü "hayır" yanıtının çözümün ve yeniden birleşmenin reddedildiği anlamına gelmediği Türk Ordusu'nun sonsuza dek Kıbrıs'ta kalması ve Türkiye'nin her iki devlete de müdahale hakkı olmasından dolayı

[60] Kostas Konstantinu, *Mahi*, 27 Nisan 2004.

[61] Alekos Konstantinidis, *Alithia*, 27 Nisan 2004.

[62] Takis Agathokleus, "Paranoya", *Alithia*, 27 Nisan 2004.

[63] *Yorgos Kaskanis, Politis*, 27 Nisan 2004.

bu sonucun alındığı iddia edilmiştir[64]. Aynı konuyla ilgili olarak yapılan bir diğer yorum da ise yazar, Rumların bu plana güvenlik ve ekonomik istikrar konularında kendilerine yeterli güvenceyi vermediği için "hayır" dediğini belirtirken; Türklerin ise bu plana Türkiye'nin ve Denktaş'ın hegemonyasından kurtulmak ve aynı zamanda AB'ye girmek, ekonomik refaha kavuşmak için "evet" oyu verdiği iddiasında bulunmuştur. Yazara göre her iki halkın verdiği mesaj hem çözümü, hem de barış içinde yaşamayı istedikleri yönündedir ve başka türlü yorumlanması yanlıştır[65]. Yazarın Kıbrıslı Türklerle ilgili olarak yaptığı yorumlar, oylama sonrası KKTC'de özellikle Türkiye ve Denktaş'la ilgili olarak yapılan yorumlarla örtüşmesi bakımından oldukça ilginçtir.

Sonuç

KKTC'de çıkan bazı gazeteler de Türkiye'ye yönelik kullanılan üslup ve yapılan yorumlar incelendiğinde, adeta düşmanca bir tutum takınıldığını ve Türkiye'yi kendileri üzerinde bir yük gibi gördüklerini söylemek mümkündür. Ancak Türkiye'de de bu tarz bir yaklaşımın bazı kesimlerce Kıbrıs'a yönelik yapıldığını anımsatmak gerekir. Bunun dışında seçimlerde alınan sonuç ve KKTC basınında yapılan Türk kamuoyunu rahatsız edici boyuttaki yorumlar, KKTC halkının sorunu doğru ya da yanlış kendi çıkarları açısından değerlendirmesinden kaynaklanmaktadır. Bir başka deyişle son dönem Kıbrıs'ta yaşananlar, Kıbrıs Türk halkının, Türkiye için doğru olan bizim için de doğrudur düşüncesini terk ederek, kendi çıkarlarının Türkiye'den farklı olabileceğini düşünmesi ve o yönde hareket etmesinin bir sonucu olarak değerlendirilebilir.

---

64 *Fileleftheros*, 27 Nisan 2004.

65 Dr. Stelios Petru, "Kıbrıslı Rumlar Planı Reddettiler Kıbrıslı Türkler Plana Oy Vermediler", Fileleftheros, *27 Nisan 2004. Yazar bu konuda şunları söylüyor: "Kıbrıslı Rumların 'hayır' yanıtı ne yumuşak, ne de güçlüydü. Referandumdaki 'hayır' yanıtı, içteki ve dıştaki birçok alıcısına mesajlar göndermektedir. Annan Planı'nı reddeden % 75.83'ün büyük çoğunluğu onu, ne yanlış bilgilendirmeden, ne partisel, ne de duygusal nedenlerden dolayı reddetti. Kıbrıslı Rumlar, Türkiye'nin jeostratejik çıkarlarının tatmin edilmesini ve insan haklarının ipotek edilmesini kabul eden mantıkta ilerlemediler. Kıbrıslı Rumlar planı, kritik konularda, özellikle de güvenlik ve ekonomik istikrar alanında güvence sunmadığı için reddettiler. Böylece ortaya çıkan sonuç, Kıbrıslı Rumların AB'nin ilke ve değerlerine bağlı olduğunu kanıtlamaktadır. Diğer yandan Kıbrıs Türk tarafının "evet" mesajı, iki temel istek ve beklenti üzerine kurulmuştur. Türkiye'nin hegemonyasından ve Denktaş'tan (işgalin ve Türk rejiminin temsilcisi) kurtulmak aynı zamanda Kıbrıslı Rumlarla AB içinde birlikte yürümek ve ekonomik refahlarını sağlama almak ... Kıbrıslı Türkler, plana maddeleri hatırına oy vermediler. Kıbrıslı Türkler, Annan planına sadece ve sadece refahı ve istikrarı sağlama alacak bir gelecek için "evet" oyu verdiler. Gönderilen mesaj, Kıbrıslı Rumların ve Kıbrıslı Türklerin hem çözümü hem de barış içinde yaşamayı istedikleri yönündedir. Sonuç olarak referandumun sonucunu analiz edenler bu olayı görmezden gelemezler. Çünkü bunu görmezden gelmeleri halinde, yanlış çözüm senaryolarına varacaklardır."*

Rumlar ise Yunanistan'a kendilerine sahip ve koruyucu bir devlet gözüyle bakarak; Yunanistan'a biçtikleri rol, ondan beklentileri ve kullandıkları üslup KKTC basını ile kıyaslandığında oldukça farklılık göstermektedir. Buradan hareketle Kıbrıs'ta uzun bir süredir devam eden bu sorunun zaman içinde Kıbrıs'ta yaşayan Türklerin bir kısmını Türkiye'den uzaklaştırdığı, Rumları ise Yunanistan'a daha da fazla bağlı hale getirdiği söylenebilir.

İki tarafta da yapılan yorumlar incelendiğinde, Rum kesiminin ortaya çıkacak olan olası sonuçlar üzerinde daha soğukkanlı ve gerçekçi düşündüğü, uluslararası konjonktürü göz ardı etmeden çözümlemelerde bulunduğu tespit edilmiştir. Ayrıca Rumların bir korku veya panik havasında olmadıkları da belirtilmesi gereken diğer bir durumdur. Oysa oylama öncesi yaşanılan olaylar ve bunlara yönelik Türklerin yüksek beklentileri göz önüne alındığında, Rumların sonuca yönelik daha fazla endişe duymaları gerektiğini söylemek mümkündür. Bu durumun Rumların AB'ye girme konusunda kesin söz almaları ile bağlantılı olduğu düşünülebilir.

Bunların dışında seçim sürecinin, Kıbrıslı Türkler arasında daha fazla gerilime yol açtığı ve sonuçların Türk tarafında içe yönelik hesaplaşmalara daha fazla yansıtıldığı da söylenebilir. Ayrıca "evet" sonucu çıkmasından dolayı memnuniyet duyulan yorumlarda AB'ye çok fazla vurgu yapılması da oldukça dikkat çekicidir. Bu durum plana neden "evet" denilmesinin istendiğine ışık tutacak nitelikte olup; "evet" cevabının AB'ye girmek için adeta bir anahtar olarak görüldüğünü göstermektedir.

Basında her iki tarafta ortak bazı yaklaşımların olduğu da görülmektedir. Örneğin KKTC'de "evet" oyu verilmesini isteyenlerle, Rum kesiminde "hayır" oyu verilmesini isteyenlerin birleştikleri nokta halk iradesine saygı duyulmasını istemeleri olmuştur.

Oylama sonrası yapılan yorumlarla, Kıbrıs Sorunu'nda bugün gelinen duruma bakıldığında ise Kıbrıslı Türklerin yüksek beklentilerine karşın çıkan sonuçtan yeterli düzeyde yararlanamadıkları ve bu durumu kendileri açısından bir avantaja çeviremedikleri görülmektedir. Bu arada Rumlar tüm endişelerine karşın çok büyük bir olumsuzlukla karşılaşmadıkları gibi, oylama öncesi kendilerine verilen söz üzerine sorunsuz bir şekilde AB'ye girmişlerdir. ABD ve AB ise seçim öncesi söylediklerinin aksine çıkan sonuçtan dolayı Rumlara yönelik önemli bir olumsuz girişimde bulunmamışlardır. Bu durumda, oylama öncesi Batı'lı devletlerin her iki kesime karşı sergiledikleri tavırlarında samimi olmadıkları söylenebileceği gibi, Rumlara karşı sergiledikleri tavrın aynısını benzer bir durumda Türklere karşı gösterebileceklerini iddia etmek de zor görünmektedir.

Kaynakça

Kitap ve Makaleler

Alasya, H. Fikret; *Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Tarihi*, Ankara, 1987.

Alasya, H. Fikret; "Niçin Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti", *Türk Dünyası Araştırmaları Dergisi*, Sayı 33, Aralık 1984.

Armaoğlu, Fahir; *20. Yüzyıl Siyasi Tarihi (1980-1990)*, C. II, Ankara, 1991.

Bölükbaşı, Süha; "Kıbrıs Uyuşmazlığı ve Birleşmiş Milletler: 1954-1996 Arası Barışçı Çözümsüzlük", *Türk Dış Politikasının Analizi*, Der. Faruk Sönmezoğlu, 2. Basım, İstanbul, 2001.

Çakmak, Zafer; "Türk-Yunan Savaşları Sırasında Kıbrıs Rumlarının Tutumu", *Türk Dünyası Araştırmaları Dergisi*, Sayı 173, Nisan 2008.

Çevikel, Nuri; "1570-1571 Türk Fethi İle Kıbrıs'ta Meydana Gelen Toplumsal Değişim Hakkında Bir Tahlil Denemesi", *Türk Dünyası Araştırmaları Dergisi*, Sayı 111, Aralık 1997.

Çevikel, Nuri; "On Altıncı Yüzyılda Osmanlı Devleti, Akdeniz Dünyası ve Kıbrıs'ın Fethi", *Türk Dünyası Araştırmaları Dergisi*, Sayı 168, Haziran 2007.

Denker, M. Sami, *Kıbrıs Sorunu: Bir Millet ve Devletin Yaşama Hakkı*, İstanbul, 2001.

Fırat, Melek M., "Kıbrıs Sorununun Türk Dış Politikalarına Etkileri (1955-1997)", *Çağdaş Türk Diplomasisi: 200 Yıllık Süreç Ankara Türk Tarih Kurumu 15-17 Ekim 1997 Sempozyumuna Sunulan Bildiriler*, Ankara, 1999.

Gürel, Şükrü Sina; *Tarihsel Boyut İçinde Türk-Yunan İlişkileri (1821-1993)*, Ankara, 1993.

Gürkan, İhsan; "1974 Kıbrıs Barış Harekatında Siyasal İradenin Oluşumu ve Askeri Uygulama", *Türk Dış Politikasının Analizi*, Der. Faruk Sönmezoğlu, 2. Basım, İstanbul, 2001.

Kodaman, Bayram, "Kıbrıs Meselesi ve Annan Planı", *Türk Yurdu*, C. 23, Sayı 187.

Meray, Seha L., *Lozan Barış Konferansı Tutanaklar-Belgeler, Konferansta İmzalanan Senetler*, İkinci Takım, C. II, 3. Baskı, İstanbul, 2001.

Oğuz, Gonca, "Avrupa Birliği'nin Kıbrıs Sorunu", *Türk Dünyası Araştırmaları Dergisi*, Sayı 148, Şubat 2004.

Olaylarla Türk Dış Politikası (1919-1965), İkinci Baskı, Ankara, 1969.

Sander, Oral, *Türkiye'nin Dış Politikası*, Der. Melek Fırat, 2. Baskı, Ankara, 2000.

Uçarol, Rifat, *Siyasi Tarih*, 3. Baskı, İstanbul, 1985.

Gazeteler

Afrika; Alithia; Fileleftheros; Halkın Sesi; Haravgi; Kıbrıs Gazetesi; Mahi; Simerini; Volkan; Yeni Düzen

İnternet

http:// cgi.kktc.net/cgi-bin/scrips/sh.cgi/webhaber.